

ISSN 2010-9075

БЕРДАҚ атындағы ҚАРАҚАЛПАҚ
МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИНИҢ

ХАБАРШЫСЫ

БЕРДАҚ номидаги ҚОРАҚАЛПОҚ
ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ

АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК

КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА им. БЕРДАХА

4

НӨКИС 2024 НУКУС

**БЕРДАҚ атындағы ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК
УНИВЕРСИТЕТИНИҢ**

ХАБАРШЫСЫ

**БЕРДАҚ номидаги ҚОРАҚАЛПОҚ
ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИҢ**

АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК

**КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА им. БЕРДАХА**

№ 4 (67)

2024

Каракалпакский госуниверситет им. Бердаха

Учредитель и издатель: Каракалпакский государственный университет им. Бердаха
Главный редактор: доктор технических наук РЕЙМОВ А. М.
Заместитель главного редактора: доктор географических наук ТУРДЫМАМБЕТОВ И.Р.
Ответственный редактор журнала: ТУРСЫНМУРАТОВ М.

Редакционная коллегия:

АБДИНАЗИМОВ Ш. – проф., доктор филологических наук, АБДУЛЛАЕВА М.Н. – доктор философских наук, АМЕТОВ Я. – проф., доктор биологических наук, БАЙМАНОВ К. – проф., доктор технических наук, БАЛЛИЕВА Р. – доктор исторических наук, БАБАДЖАНОВ Ф. – доц., кандидат филологических наук, БЕРДИМУРАТОВА А. – проф., доктор философских наук, ЖАРИМБЕТОВ К. – проф., доктор филологических наук, ЖОЛЛЫБЕКОВ Б. – проф., доктор географических наук, ЖУМАНОВ М.А. – проф., доктор биологических наук, ИСМАЙЛОВ К. А. – проф., доктор физико-математических наук, КОЩАНОВ Б. – проф., доктор исторических наук, КУДАЙБЕРГЕНОВ К.К. – проф., доктор физико-математических наук, КУДАЙБЕРГЕНОВ М.С. – проф. доктор филологических наук, КУТЫБАЕВА Е. – проф., доктор юридических наук, КАЙЫПБЕРГЕНОВ Б.Т. – доктор технических наук, МАМБЕТУЛЛАЕВА С.М. – проф., доктор биологических наук, МАМБЕТНАЗАРОВ Б.С. – проф., доктор сельскохозяйственных наук, МАТКУРБАНОВ Р. – доктор юридических наук, МАТЧАНОВ А.Т. – проф., доктор биологических наук, МАШАРИПОВА Т. Ж., – доц. доктор филологических наук, МУМИНОВ Ф.А. – проф., доктор филологических наук, МУСАГАЛИЕВ А. Ж. – доктор экономических наук, РЕЙМОВА З.А. – проф., доктор юридических наук, СЕЙФУЛЛАЕВ Ж. – доктор физико-математических наук, ТАГАЕВ М.Б. – проф., доктор технических наук, ТИЛЕУМУРАТОВ Г. – доц., кандидат филологических наук, ТУРДЫБАЕВ К.К. – доктор филологических наук, УБАЙДУЛЛАЕВ Х. – проф., доктор экономических наук, УТЕБАЕВ Д., – доц. доктор физико-математических наук, УТЕУЛИЕВ Н.У. – проф., доктор физико-математических наук, УРАЗЫМБЕТОВ К.К. – проф., доктор филологических наук, УМАРОВА К. – доктор юридических наук, ХИКМАТОВ Ф. – проф., доктор географических наук.

Журнал издается с 2008 года

Выходит 4 раза в год на каракалпакском, узбекском, русском и английском языках

Адрес редакции: 230100, г. Нукус, ул. Ч. Абдирова, 1.

Телефон: 223-60-19

E-mail: vestnik@karsu.uz

Редактор: Машарипова Т. Ж.

Корректор: Кайыпова Ф.Ж.

Компьютерная верстка: Сейдабуллаева Ф.

«Вестник Каракалпакского государственного университета им. Бердаха» Постановлениями Президиума ВАК при Кабинете Министров Республики Узбекистан (20.03.2015 г., №214/2; 18. 11.2015 г., №218/5; 22.12.2015 г., №219/5; 23.12.2016 г., №232/5; 29.12.2016 г., №233/4; 29.03.2017 г., №239/5; 29.08.2017 г., №241/8; 28.12.2017 г., №247/6) включен в перечень научных изданий, рекомендованных Высшей аттестационной комиссией Республики Узбекистан, для публикации основных научных результатов докторских диссертаций по научным направлениям История, Философия, Филология, Юридика, Педагогика, Психология, Экономика, Политология, Исламоведение.

Сдано в набор 10. 12. 2024. Подписано к печати 25. 12. 2024. Формат бумаги 60x84 1/8. Печать офсетная. Бум. л. 30,1. Уч.-изд. л. 20. Тираж 300. Цена договорная.

Каракалпакский государственный университет им. Бердаха. г.Нукус, ул. Ч. Абдирова,1 Журнал зарегистрирован Каракалпакским агентством печати и информации. Регистрационный номер №01-051 от 31 октября 2008 г.

Отпечатано в ООО «Шабнам Омад Нур». г. Самарканд, ул. Зиёкорлар 1.

© Вестник Каракалпакского государственного университета им.Бердаха

ӘЖИНИАЗ ШАЙЫРДЫҢ ӘДЕБИЙ ОРТАЛЫҒЫ**Турдыбаев Қ.К.***Қарақалпақ мәмлекетлик университеті*

Хәр қандай мийўалы дарақ та тақыр жерден өсип, тас арасынан көгерип шықпайтуғынлығы яңлы қөлеген көркем әдебий ой-пикир ийелери болған жазыўшы шайырлардың дөретиўшилигиниң негизги дәреклери, оның әдебий орталығы болатуғынлығы сөзсиз. Әлбетте, шайыр дөретиўшилигиниң ең биринши дәреги – бул талант. Соған қарамастан усы таланттың өсип көркейиўи, камалатқа жетиўи ушын жеткиликли шараят, оқымыслы дәреклер менен қолайлы әдебий орталық зәрүр.

Хақыйқатында, илимий түрде қатнас жасағанда Әжинияз дөретиўшилиги каншелли дәрежеде түркий халықлар поэзиясынан нәр алып суўғарылған болса да оның ең биринши дәреги өзиниң миллий көркемлик дәстүрлери: қарақалпақ халқының миллий психологиясына питкен тақыўалық пенен шайыршылық көркем сөз өнеринде хәзир жуўапшылық, ораторлық, төкпе шайыршылық (импровизаторлық) өнериниң басымлығы болды деп есаплаўға туўра келеди. Усы пикирлерди қуўатлаўшы концепция шайыр туўралы Қ.Байниязов, Ә.Пирназаров, Б.Қалимбетов, Қ.Султанов К.Мәмбетов, Ә.Пахратдинов, Қ.Жәримбетов, Б.Генжемуратов хәм тағы басқалардың мийнетлеринде, монографиялары менен мақалаларында жүдә дурыс айтылған хәм буларға өзлеринше таллаўлар жасалған[6;40-б.]. Әсиресе, шайырдың әдебий орталығы туўралы Қ.Байниязов пенен К.Мәмбетовтың илимий мийнетлеринде итибарлы пикирлер айтылған, жаңа фактлер келтирилген.

Әжинияз шайырдың миллий әдебий тийкарлары менен негизлери, хақыйқатында да, бизиң миллий фольклорымызға барып ушласатуғынлығы даўсыз. Сонлықтан да буны шайыр туўралы дәслепки илимий мийнет – диссертация дөретиўши илимпаз Ә.Пирназаров жүдә дурыс атап көрсеткен[7;30-33-б.]. Соның ушын да изертлеўши Әжинияз поэзиясының ең биринши әдебий әмелий факторы – бул халық қосықлары екенлигин дурыс таллайды. Ол ең алды менен халық қосықларындағы музыкалылықты, намаға қайымлықты, сеслердиң өзи-өзинен жупкерлесип, риторикаға бейим түрде келиўи Әжинияз қосықларында басым келеди. Мысалы, бул шайырдың «Бийопа яр» қосығында былайынша берилген:

Хайтта - тойда жүрсе қыя бақышып,
Өңирине, хәйкел, түгмә тақышып,
Қош әнары бир - бирине қақышып... [1;18-б.]
Ал, енди халық қосығында:
Бақыша-бақыша, қыя бақыша,
Көзим душти өңириндеги нақышқа,
Қос әнарың бир-бирине қақыша, ...

Мине, буларды келтириў менен шайыр поэзиясындағы музыкалылықтан тысқары сөз шебериниң белгили бир картинаны, әсиресе, қыз гөззаллығы менен оның сулыўлықларын бериўдеги эмоциональлықты айқын аңғарамыз. Соған қосымша шайыр фольклорға сол турысында еликлеп қоймастан, атап айтқанда, аўызеки сөз өнериндеги майда хәм көп темалықты (бир шығарма ишиндеги компонентлер ретинде) сол турысында алмастан, ал ол сүүретлеп отырған объектін конкретлестирип, айқынластырып сүүретлеўге айрықша дыққат аўдарып, сол арқалы бул дөретпелерге жазба әдебиятлық түрде қайта өзлестирип ислетиўинен дәрек береді.

Әжинияздың лирикалық шығармаларының фольклорлық мийрасларымыз бенен үнлес келетуғын, идеялық-эстетикалық уқаслықлары жүдә көп екенлиги заңлы кубылыс. Буны мынадай қатарларды алып салыстырып қарасақ ...

Асыранды ғаз болса,
Ғаңқылдысын қоймайды,
Жаман болса алғаның,
Тонқылдысын қоймайды[5:82-б.]
Ал, Әжинияз шайырда усыған сәйкес идея «Болмас» қосығында мынадай деп берилген:
Хаял яқшы болса, күнлиңни ашар,
Хаял яман болса, абырайың қашар ...

... Жаман қатын жақсы ерге,
Таўсылмас дөхметке мегзер...[1;87-б.]

Соның менен қатар қарақалпақ фольклорында бала менен ата-ана арасындағы қатнастар, келешек перзентлердиң ата-анасына тийгизген қайырлы ямаса жаман әдетлери туўралы мынадай қатарлар қалдырылған:

Өсирсең ерке перзентти,
Сақалыңа асылар.
Бийәдепсиз ул болып,
Маңлайға таңба басылар[5;89-б.]
Усыған уқсаған пикирлерди Әжинияз «Мегзер» қосығында былайынша айтқан:
Көкке жетер шеккен налаң,
Ойран болар жигер-санаң,

Ақмақ болса туўған балаң,
Өмириң зимистанға мегзер... [1;88-б.]

Аўызеки бай қарақалпақ әдебиятында ҳаял-қызлар туўралы да жүдә итибарлы көркем пикирлер айтылып, бул ҳаққында айқын түрде мынадай делинген: «Сулыўлықта пайда жоқ, Ақыл-хуўшы болмаса».

Ал бул типтеги идеялар көркем поэтикалық түрде жетилистирилип Әжинияздың «Болурмы» қосығында былай делинген.

Яқшыны пәхим әйле сөзләгән сөздин,
Яманның паркы йоқ, көз бирлә йуздин,
Әдебсиз, әркансыз бийпәхим қыздын,
Хошүрей болмақ билән жанан болурмы? [1;97-б.]

Булар, демек, фольклор менен шайыр поэзиясындағы сыртқы гөззаллық пенен ишки руўхый сулыўлық, ақыл парасат үстинлиги туўралы айтылған үнлес пикирлер. Сол ушын да биз Әжинияз поэзиясының биринши дәреги – бул миллий қарақалпақ фольклорының бай дүрданалары деп есаплаймыз.

Әжинияз поэзиясындағы дәреклердің ең айрықша бир тараўы бул жазба әдебиат дәстүрлери, атап айтқанда, ол оқымыслы шайыр болғанлықтан шығыс классиклери: Наўайы, Физулий, Мақтумқылы, Хожа Аҳмад Яссаўий хәм тағы басқалардың шығармалары болды деп айтқан пикирлер ол туўралы илимий әдебиатлардың барлығында да орынлы көрсетилген. Әдебиатшы алымлардың хәм хәзирги илимнің де көрсетиўи бойынша IX әсирден баслап тап Әжинияз өмир сүрген XIX әсирге шекемги аралықта аўызеки әдебий сөз өнеринен тысқары жазба әдебиат күшли раўажланған Шығыс еллери болған. Булардың көпшилигин Әжинияз сыяқлы саўатлы сөз усталары тек ғана оқып таныс болып қалмастан, ал өз дәретіўшилиги жолында пайдаланып барғанлығы даўсыз. Булардың айырымларын, хәттеки, биз усы күнге шекем табынып жүрген Батыс еллериниң атақлы классиклери де мойынлап пикирлер қалдырып кеткен. Немец халқының уллы шайыры Гёте бир ўақытлары «Парсылар өзлериниң бес жүз жыл аралығында өткен шайырларынан тек жетиўин ғана тән алады екен. Ал, олардың тән алынбағанлары да әдеўир талантлы еди-ғой!» – деп жазады. [3;80-б.]

Демек, бул жерде немец шайыры бираз гиперболаға берилсе де, өзине қатал талапшаңлық қойса да, оның шығыс әдебиатын жоқары бағалағанлығы тосынан емес. Тутас алғанда Шығыс әдебиатында философиялық бағдар айрықша раўажланды. Мине, усы сыпатлар өзинен бурынғы жазба әдебиат пенен фольклорлық мийраслар буннан әдеўир қашық болса да, өз дәўирине сай билим – саўатқа, әдебий талғамға хәм талантқа ийе Әжинияз шайыр ушын үлкен әдебий мектеп болды. К.Мәмбетовтың айтқанындай, «Бердақ шайыр Наўайы, Физулийден үйрендим» дегени болмаса, ол, хәқыйқатында, Әжинияз тақлетте Шығыс поэзиясын терең меңгерип, сол мотивте шығармалар дәреткен жоқ. Мүмкин, бул Бердақтың өзиниң тәнхә ишки психологиясы менен жеке творчестволық принциплерине сәйкес усылай иследе ме, Бердақ поэзиясы көбирек фольклор менен халыққа Әжиниязға салыстырғанда барынша жақынырақ турды десек арзыйды.

Ал, Әжиниязда болса басқашалаў, ол ең дәслеп Наўайы стилинде, Наўайы идеяларына, оның патриотизми менен гуманистлик принциплерине садық бола отырып қәлем тербеткен шайыр ретинде көзге тасланды. Мысалы, Наўайыда:

Инсан деп атама ондай адамды,
Халық ғамын ойламаған жаманды, [3;83-б.] – деп жазған болса, Әжинияз усы тақлеттеги идеяларды «Жақсы» қосығында мынадай деп берген:

Адам улы адам қәдирин билмесе,
Оннан дүзде отлап жүрген мал жақсы[3;83-б.].

Бул сыяқлы пикирлер биз жоқарыда келтирип өткенimiz сыяқлы миллий фольклорлық шығармаларда да ушырасады. Деген менен бул пикирлердің өткир түрде берилиўи Наўайы поэзиясында:

Адам барки адамлардың нақшыдур,
Адам барки оннан хайўан жақсыдур, [3;83-б.] – деп сүўретленген.

Соның менен бирге Наўайының ғәззеллериниң биринде былай делинген:

Кәпир көзиң алданып, жүз динге салды ойран,
Қудай ушын тый оны – егер болсаң мусылман[3;85-б.].

Ал, усы тақлеттеги поэтикалық ойлар Әжинияздың «Бозатаўлы нәзәлим» қосығында мынадай халда берилген:

Кәпир көзин мусылманды азғырып,
Бийшара Зийўарды диннен бездирер[3;85-б.].

Сондай-ақ, Әжинияздың мухаммеслер дәретіўи, ғәззеллер жазыўында да сондай шығармалар бир қанша аз, шекленген болса да бунда Наўайының жазба әдебий дәстүрлериниң роли айрықша болып есапланады. Әжинияздың «Ай әлип», «Шықты жан», «Қыз Ораз» хәм тағы басқа қосықлары Наўайы мотивинде дәретилгени айқын сезилип тур.

Әжинияз Наўайы менен қатар азербайжан шайыры Физулийдің ғәззеллеринен де илхамланып, олардан сабақ алып отырған. К.Мәмбетовтың пикиринше, Әжинияздың «Шықты жан», «Қуба куш», хәттеки, «Йол болсын» шығармаларында да Физулий стили, оның қосық өлшеминде хәм ырғағында шығармалар жазыў дәстүри сезиледи. К.Мәмбетовтың жазғанындай: «...Әжинияздың 28 хәрипти толық қолланыўының өзи муашшақ мәнисин бере алады. ...шығыс изертлеўшиси Е.Э.Бертельс те усы пикирди қуўатлаған»[3;89-б.].

Ҳақыйқатында да, Өжинияздың әдебий орталығы тиккелей Бухара ҳам Хийўа медреселеринде тәлим алған устазлары ҳам олардың оқытқан шығыс халықларының әдебияты менен тығыз байланыслы болса, ал миллий әдебий орталықта ол ең алды менен Күнхожа шайыр менен қатнаста болғанлығы тууралы айтылады. Күнхожа Қ.Байниязовтың дурыс көрсеткеніндей Өжинияз шайырдың бала ўақтынан баслап оған тәсир жасаған болса керек. Себеби Күнхожа болажақ шайыр Өжинияз, яғный, сақыў урыўлары менен тығыз қатнас жасасып турғанлығы оның қосықларында айқын сақланған. Мысалы:

Сақыў менен қабасан
Гүллі ашамайлыға ағасаң,
Буў сөзимнің мәнисине,
Биреўиң ат мингизип,

Биреўиң сарпай жабасаң [4;146-б.]. Усындай фактлерге сүйене отырып Қ.Байниязов «Күнхожа еле жас Өжиниязға өзиниң устазлық кеңеслерин берген. Ол да өз нәубетинде Күнхожаның шайырлық даңқын көп жерлерге таратыўға себепши болды» [2;44-б.] деп жазады.

Өжинияз шайыр, әсиресе, өз дәуириниң бир заманласы, көз-қарасларының алға раўажланғанлығы, сол ўақытлардағы халық азатлық хәрекетлерине қатнастары себепли де Бердақ шайыр менен тығыз байланыста болған. Бердақ Өжинияз шайырдың жасаған елатына, қыят ашамайлы аўылларына хеш ўақытта келмеген. Ал, Өжинияз бенен ол дәслеп Ораз аталықтың тойында ушырасқан, – деп жазады Қ.Байниязов өз фактлерине тийкарланып [2;52]. Қ.Байниязовтың айтыўы бойынша, бир тойда Хийўа ханының хәмелдарлары, байлар менен дин ийелери бул еки шайырды айтыстырыўға хәм бир-бирине қарсы қойыўға хәрекет еткен. Бердақ шайыр үстем класс ўәкиллериниң бул бузық нийетин дәслеп дурыс аңғармай, Өжинияз бенен айтысыўға қайылшылық береді. Ал, Өжинияз көпти көрген жасы үлкен сыпатында шайырлар айтысының көпшилик жағдайда Хийўа ханының бир миллети екінши миллетке, бир урыўды екінши урыўға қарсы қойып, өз-ара өшегистириў сиясатына хызмет ететўынлығын өз мәхәлинде Бердаққа орынлы ескертеді. Усыннан кейин Бердақ өзиниң кемшилигин ашық мойынлайды. Өзиниң аўылласлары менен гүрриңлескенде ол: «Мениң шайырлық укыбым әпиўайы адамларға қарағанда алты есе бәлент болса, Өжинияздың шайырлық укыбы он еки есе күшли екен... Өжинияз ағып турған дәрья, ал биз оннан шыққан кишкене өзекпиз» – деп Өжиниязды өзине устаз есаплайды [2;52-53-б.]. Әдебиятшы Қ.Байниязов бул пикирлерди ядтан, қыялдан шығармай, ал буны ӨзРИАҚҚРБның қолжазбалар архивинде сақлаўлы турған Қ.Айымбетовтың жыйнаған материаллары хәм тарийхшы С.Камаловтың «Қарақалпаки в XVIII-XIX веках» (1968) деген китабының 162-бетиндеги мағлыўматларға тийкарланып айтқан.

Демек, бул арқалы Өжинияз бенен Бердақ шайырдың бир-биринен хабардар екенлиги, олардың қандай да жоллар менен (тек ғана Ораз аталықтың тойы арқалы емес) байланыс жасап, мүмкин, бир-бириниң қолжазбаларын оқып, өз ара шығармаларын аўызша да танысып турған. Ҳақыйқатында да, Өжинияз шығармаларында социал-жәмийетлик мотив, пафостың лирикалық түрде өзлестирилип жырланыўы, өз дәуириндеги миллий азатлық хәрекетлерине саналы түрде қатнас жасап, тиккелей араласып «Бозатаў» сыяқлы поэма дәретиўи – булардың хәммеси оның Бердақ шайырдай көп ғана дәстанлық шығармалар дәретпесе де, ал турмыс пенен өмир философиясын Бердақ сыяқлы көркем ойлай алыўы айрықша әҳмийетке ийе. Қысқаша айтқанда, Бердақ сыяқлы Өжинияз шайыр да қәлеген шығармаларына социал-жәмийетлик мәни бағышлап, Ытан, ел-халық тәғдирин жырлады. Ол өз интимлик сезимлери менен муҳаббатын сәўлелендиргенде де оларға социал-жәмийетлик мәни бағышлап, оларда сол дәуирдин сыпатын көрсетип берип барды.

Демек, оның әдебий орталығы мейли ол көрип-билип, қол жазбаларын өз қоллары менен ушлап, көзи менен көрип оқып билмесе де, ой пикир көз-қарасынан алғанда жүдә кең хәм ол заманлас шайырлары менен қатарма-қатар түрдеги поэтикалық пикирлери менен уллы шайырлардың бири болды. Соның ушын да Бердақ шайыр устазын жоқарыдағыдай етип көклерге көтерип бақалаған, үлкен сый хұрмет көрсеткен шығар...!

ӘДЕБИЯТЛАР

1. Өжинияз. Таңламалы шығармалары. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1988. – 152 б.
2. Байниязов Қ. Қосықтың күши – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1977. – 55 б.
3. Мәмбетов К. Өжинияз. – Нөкис: «Билим», 1994. – 148 б.
4. Күнхожа. Қосықлар. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1960. – 146 б.
5. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық IV том. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1978. – 348 б.
6. Пахратдинов Қ. Өжинияздың өмири хәм дәретиўшилиги бойынша библиографиялық көрсеткиш. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 2019. – 40 б.
7. Пирназаров Ө. Өжиниязтаныў илими. – Нөкис: «Avangard», 2022. – 228 б.

Литературная среда поэта Аджинёза

Резюме: В статье говорится о литературной среде и всестороннем изучении поэтом Ажиниязом национального фольклора и традиции поэзии родственных народов.

Ключевые слова: литературная среда, поэзия Ажинияза, национальный фольклор, национальные традиции.

Literary environment of Ajiniyoz poet

Resume: The article told about Ajiniyaz poet's poetry literary tradition of the poetry of the peoples who are closely related and comprehensively studied to our national folklore.

Key words: literary environment, Ajiniyaz poetry, national folklore, national traditions.

Ajiniyoz shoirning adabiy muhiti

Xulosa: Maqolada adabiy muhit va shoir Ajiniyozning milliy folklor va qarindosh xalqlar she'riyat an'analarini har tomonlama o'rganishi haqida so'z boradi.

Tayanch so'zlar: adabiy muhit, Ajiniyoz she'riyati, milliy folklor, milliy an'analar.

Jo'rayeva M.A. Arab mamlakatlari nomlarining etimologiyasi	215
Муратбаева А. Б. Қарақалпақстан корейслер ассоциациясы искерлиги хэм оның миллетлер аралық атыўлық қатнастарын беккемлеўдеги орны	217
Суюнов Б.А. Анализ цен на рынке жилой недвижимости города Самарканда	219
Masharipov X. M. Yoshlardavatanparvarliktuug'usini shakllantirish – kelajak va taraqqiyotning muhim omili	222
Қабулов Қ. П., Мингбаев Р. Х. Ўзбекистонда экологик толерантликни таъминлашнинг институционал тизими истиқболлари	224
Арипов А. С. Замоновий жамиятда коррупцияга қарши курашиш борасида амалга оширилаётган ислохотлар	226
Sharipov R. X. Jadid adabiyotida inson huquqlari masalalarining yoritilishi	229
Haydaraliyev Sh. Mintaqaviy hamkorlik va globallashuv	232
Реймова З.А., Курбанбаева А.У. Қарақалпақстан Республикасында конституциялық бақлаў институтының теориялық ҳуқықый мәселелери	234
Abdullayeva Z. B. Mustaqil o'zbekistonda fuqarolik jamiyatining mafkuraviy asoslarini shakllantirish hamda rivojlantirish yo'nalishlari	242
Abdullayev M. A. Qaraqalpaq xalqı ónermentshilik hám úy-jay qurılısı máseleleriniń izertleniwı	242
Туреева Г.А. Жилищно-коммунальное строительство в городе Нукусе на рубеже 70—80 годов хх века (по архивным данным)	245
Saurov R. R. Xorijiy davlatlarda demokratiya va demokratizm prinsipi (falsafiy -kratologik yondashuvlar)	248
Sultonov O. S. Ijtimoiy mas'uliyat tushunchasining ijtimoiy-tarixiy tahlili	251
Қытайбеков А. К. Қарақалпақстан хаўа транспорты екинши жер жүзилик урыс жылларында	253
Teumuratova A. Mustaqillik yillaridagi berdaq nomidagi qoraqalpoq davlat akademik musiqali teatri	256
Mambetkarimov R. R. Jaslardi tárbiyalawda shańaraqtađı ádep-ikramliliq máseleleri	258
Mambetnazarov M. K. Ájiniyaz qosıqlarında jámiyette insannıń ózin tutıw máseleleriniń sáwleleniwı	261
Teumuratov M. B., Bayjanova R. T. Isbilermenlik iskerliginde básekiniń ornı hám áhmiyeti	263
Biymbetov J. K. Informaciya qáwipsizliginiń qáliplesiwı hám rawajlanıwı filosofiyalıq analizdiń obykti sípatında	265
Бердимуратова А.К., Султанов А.С. Ўзбекистон Республикасида таълим тизимини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари	267
Жумамуратова М. Туўылған жер қәдирияты хэм тарийхый сана үйлесими (Т. Жумамуратовтың Арал ҳаққындағы мақалалары мысалында)	270
Нуржанов С.У., Кудияров А.Р., Зарипбаев У.О. Мырзагул Мусаевич Бабаев: Жизненный путь и реабилитация	274
Orinbetov N. T. Jańa ózbekstanda jaslar siyasatı hám olardıń puqaralıq poziciyasın qáiplestiriwdiń huqıqıy tiykarları	276
Бердимуратов Н.М. Нормативно-правовые аспекты регулирования предпринимательской деятельности в Республике Узбекистан	279

ФИЛОЛОГИЯ. ЖУРНАЛИСТИКА.

Турдыбаев Қ.К. Әжинияз шайырдың әдебий орталығы	282
Нзанова С., Алламбергенова И. Әжинияз шығармаларында топонимлердің қолланылыўы	285
Турсынбаев И. Тилеўберген жумамуратовтың балаларға арналған поэмаларында аллегориялық образлар	288
Қабулова М. Т. Саўашта хэм мийнетте»топламында жаўынгерлик ерликлердің сўўретлениўи	290
Дүсимбетова Н. Б. Во'лаjak jurnalistlarda nutq ifodaliligini ta'minlash ko'nikmalari	293
Mambetkarimov D. Yuqori sinflarda qoraqalpoq xalq og'zaki ijodini o'qitish usullari	297
Ким Т. С. Грамматические средства манипулирования в текстах корейского новостного дискурса	299
Dosjanova G. Til biliminde tekst túsiniđi hám onıń izertleniwı	302
Каримова Н. Э., Мирзабеков Х. У. Арабские страны персидского залива во внешней политике великобритании	305
Aliboyeva N. A. The problems of translation of occasionalisms in literary texts	308
Dilanov B. Ájiniyaz shayır shıǵarmalarındaǵı ayırım arab sózleriniń mánileri haqqında	310
Allamuratov N. Ájiniyaz shıǵarmaları tilinde qospa sózlerdiń stillik qollanıw ózgeshelikleri	312
To'libayeva G. O'zbek va qoraqalpoq she'riyatida mushtarak obrazlar	315
Tajibayeva L.F. Mumtoz adabiyot an'analari va yangi o'zbek she'riyati	317
Sadullayeva M. Tush-hikoyalarda badiiy psixologizmning ahamiyati	321
Babadjanov F. Q. O'zbek hujjatchiligi bo'yicha ilmiy-amaliy tadqiqotlar sharhi	324
Dustkarayeva S. N. Nasriy bayon hikmatlari (alisher navoiy g'azallari misolida)	326
Allaniyazova Sh. Gáptiń birgelkili aǵzalariniń kórkem shıǵarmalarda stillik qollanıwı	328
Axmedova D. R. Fors tilida o'rin holining struktur tahlili	331
Bobojanov A. "Imom Moturidiy" romanida tarixiy shaxs konsepsiyasi	334